

Halmstads slott

Renovering av fönster på södra och västra fasaderna

Björn Ahnlund

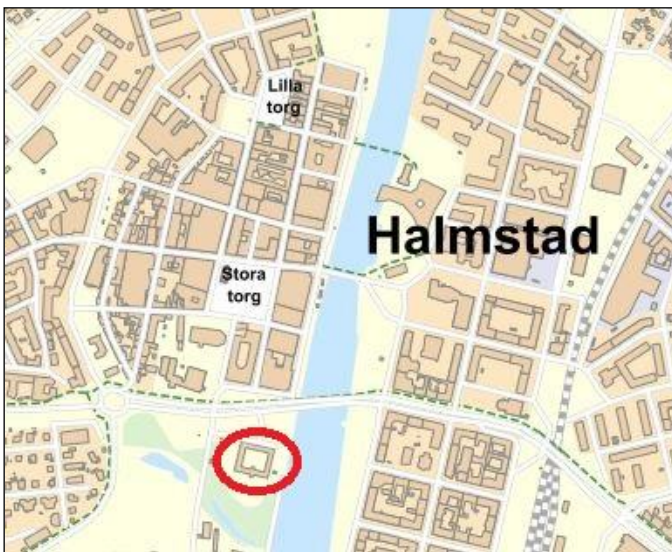
RAPPORT

Slottet 1, Halmstads kommun

2018:24

FOTO Björn Ahnlund, Kulturmiljö Halland
TEXT Björn Ahnlund
DIARIENUMMER 2016-63

RAPPORT ÖVER ÄNDRING AV STATLIGT BYGGNADSMINNE

Halmstads slott, Slottet 1, Halmstads kommun

Raä Dnr 343-3805-2016

Björn Ahnlund

Sammanfattning

Under 2017 har fönsterrenovering utförts på slottets södra och västra fasad. Halmstads slott är sedan 1935 statligt byggnadsminne med därtill hörande skyddsföreskrifter enligt 2 kap lagen om kulturminnen m.m (KML). Tillstånd krävs från Riksantikvarieämbetet (RAÄ) för förändringar, normalt dock ej för underhållsåtgärder. Enligt RAÄ:s beslut 2017-08-16 gavs tillstånd för fönsterrenovering enligt ansökan med villkor att arbetet utförs under antikvarisk medverkan.

Arbetena har utförts av Sydskiffer AB, Halmstad. Projekteringshandlingar med åtgärdsförslag med har tagits fram av slottsarkitekt Rune Törmä, ART Halmstad.

Projektledare för arbetena har varit Magnus Rosén, Ingenjörbyrå AB.

Den antikvariska kontrollen har utförts av Björn Ahnlund, Kulturmiljö Halland. Arkivmaterialet förvaras hos Kulturmiljö Halland, Bastionsgatan 3, Halmstad.

Historik och beskrivning

Slottets äldsta delar är från omkring sekelskiftet 1600. Anläggningen har därefter byggts om och restaurerats i etapper. Runt 1780 fick södra och västra längan, i huvudsak, sin nuvarande exteriöra utformning med bl a mansardtak efter C F Adelcrantz ritningar.

Den äldsta existerande planritningen av slottet från 1773 av G.A Kurtz visar troligen till stor del de ursprungliga fönsteröppningarna. Hur de äldsta fönstren såg ut vet vi ej – sannolikt hade de smårutor med blyspröjs - men man kan utläsa att fönsteröppningarna fortfarande vid denna tid överlag var tydligt mindre än de senare blev.

Pehr Osterlöfs planritning från 1817 visar överlag fler och större öppningar. Man kan anta att dessa till stor del härrör från Adelcrantz stora omdaning åren runt 1780. Hur dennes fönster var utformade kan ej helt klarläggas, men det är fullt rimligt att dessa är identiska med den fönstertyp som A S Paulssons ritningar från 1846 visar. Dessa är av korsposttyp med fyra lufter och med en tvärgående spröjs (enkelspröjs) i de större, nedre bågarna. De enda som avviker mot detta

mönster, enligt Paulssons ritning, är fönstren i tornet, vilka saknar tvärpost, och norra längans gårdsfönster, vilka är indelade i smårutor i samtliga bågar, (helspröjs). Sett till Adelkrantz produktion överlag tycks både helspröjs och enkelspröjs ha förekommit i dennes verk. Båda fönstertyperna hade funnits sedan mitten av 1700-talet, vilket anger att valet varit estetiskt betingat.

Mot slutet av 1800-talet och början av 1900-talet påbörjas utbyte till helspröjsade fönster på slottet. Man ville nu troligen knyta an till det danska renässansslottets blyspröjsade fönster. Samtidigt görs återigen något större öppningar. Tidigast byts fönstren på den rekonstruerade östra "renässansgaveln" och troligen även på västra längan, där ett flertal nya öppningar även görs. Fönstren görs nu oftast kopplade och inåtgående, såsom på södra längan. Byten sker etappvis. Under 60-70 år existerade de både helspröjsade och enkelspröjsade fönster samtidigt, ofta intill varandra på samma fasad. I mitten av 1960-talet, hade samtliga fönster – förutom fyra st mot borggården – blivit ersatta med helspröjsade bågar, ett förhållande som består sedan dess.

Bakgrund till åtgärder

Flera av de inåtgående fönstren mot söder och väster hade läckt in regnvatten, trots underhållsåtgärder vid flera tillfällen. Röta hade uppstått i droppnäsor och karmbottenstycken. De befintliga dräneringshålerna var igensatta. Karnapets karmbottenstycke och tvärpost var felaktigt renoverade vid tidigare tillfälle.

Utförda arbeten

Arbetena har omfattat fyra fönster (F1-F4) mot söder, i trapphallen (Rum 312) respektive Lilla salongen (Rum 313) samt karnapet mot väster i samma rum, samtliga på andra våningen/plan 3.

Befintliga fönsterbågar mot söder hakades av och renoverades på verkstad. Provisoriska bågar ersatte under tiden. Rötskadade droppnäsor och droppfalsar (karm) har reparerats med friskt virke. Befintliga avrinningsspår i karm rensades från färg och avlagringar. Två nya dräneringshål har borrats i respektive karm. I hålen har kopparrör monterats. Nya spår har frästs i ytterbågar och karmsidor. Nya tätningsslister monterades.

I karnapet behölls bågar på plats under renoveringen. Karmunderstycken och tvärposter reparerades med friskt virke. Murkna droppnäsor har ersatts av nyttiverkade i trä. De gamla fönsterblecken behölls. Anslaget till dräneringsrännan har modifierats. Nya tätningsslister har monterats.

Spanjoletter och vred har rengjorts och justerats.

Fönster har målats ut- och invändigt med linoljefärg (Engwall o. Claesson) i befintliga kulörer. (se Vårdprogram Halmstads slott, kap 7.3, sid 3).

Fotografier

Fotografierna från den antikvariska medverkan och dokumentationen förvaras digitalt i RAW-format hos Kulturmiljö Halland, film nr 2018-49

Fotodokumentation

*Södra längan,
fasaden mot söder
med de fyra fönster
på andra våningen
som renoverats.*

*Läckage mellan karm och båg orsakade
återkommande skador med tillkommande
underhållsåtgärder.*

Avrinningsränna i karmen rensades.

Fönstren renoverades på verkstad.

*Skadat bottenstycke/dropplista
borttagen*

*På bilden t v har nytt
bottenstycke med
dropplista monterats.*

Efter renovering. Fönstren återmonterade och målade.

*Fönstren i karnapet före
(ovan) och efter renovering
(tv)*

Postadress: Bastionsgatan 3 | 302 43 Halmstad | Tel: 035-19 26 00
E-post: kansli@kulturmiljohalland.se | Hemsida: www.kulturmiljohalland.se